<https://doi.org/10.31874/2520-6702-2020-10-2-13-25>

УДК 378.4.091.12:005.962

Скиба Юрій

Науково-педагогічний потенціал університету: сутність та структура

Анотація

У статті здійснено теоретичне обґрунтування понять «науково-педагогічний потенціал університету», «потенціал науково-освітнього середовища університету» і «потенціал науково-педагогічних працівників». Науково-педагогічний потенціал університету – це сукупність інформаційних, інтелектуальних, нематеріальних ресурсів, умов і можливостей створених в університеті для продукування і накопичення суб'єктами освітнього процесу нових знань, ідей, технологій, розвитку компетентностей та інших продуктивних властивостей, які сприяють високій якості освітньої, наукової, управлінської діяльності, підвищенню іміджу університету та його конкурентоспроможності на міжнародному рівні.

Потенціал науково-освітнього середовища університету це сукупність інформаційних, інтелектуальних, нематеріальних ресурсів, умов і можливостей створених в університеті для продукування і накопичення суб'єктами освітнього процесу нових знань, розвитку компетентностей, інших продуктивних властивостей, які цілеспрямовано використовуються в науково-освітній сфері та сприяють високій якості освітньої, наукової та управлінської діяльності.

Потенціал науково-педагогічних працівників це сукупність накопичених ними знань, компетентностей та інших продуктивних властивостей, які необхідні для здійснення професійної (викладацької, наукової і управлінської) діяльності, та можуть бути розвинені під час формальної, неформальної та інформальної освіти для підвищення якості викладацької, наукової та управлінської діяльності.

Подано структуру науково-педагогічного потенціалу університету в якому виокремлено інтелектуальний, емоційний та духовний компоненти.

Ключові слова: духовний компонент, емоційний компонент, інтелектуальний компонент, науково-педагогічний потенціал університету, потенціал науково-освітнього середовища університету, потенціал науково-педагогічних працівників, структура, сутність.

Вступ

В умовах глобалізації рушійним джерелом розвитку суспільства є інтелектуальна діяльність, яка визначає стратегію і тактику соціально-економічного розвитку будь-якої країни (Манів, 2009:51). У «Стратегії розвитку вищої освіти в Україні на 2021-2031 роки» (2020) вказано, що «місією вищої освіти є забезпечення сталого інноваційного розвитку України через підготовку висококваліфікованих фахівців, створення та поширення знань, формування інтелектуального, соціального та духовного капіталу суспільства, готового до викликів майбутнього» (Стратегією розвитку вищої освіти в Україні на 2021-2031 роки, 2020:35). Визначена місія та її реалізація висуває підвищені вимоги до розвитку потенціалу науково-педагогічного персоналу. Оскільки, з одного боку, університет є осередком продукування нових знань, ідей та інновацій, з другого – здійснює їх передачу майбутнім фахівцям.

Аналіз попередніх досліджень з проблеми

У наукових публікаціях присвячених дослідженням у сфері вищої освіти зустрічаються різні види «потенціалу», а саме: інтелектуальний (М. Долішній (1999), К. Липовська (2017), С. Манів (2009), С. Ілляшенко (2011) та ін.), емоційний (А. Гацько, О. Смігунова (2016) та ін.), духовний (В. Панок (2006), Е. Помиткін (2008) та ін.), лідерський (С. Калашнікова (2014, 2015), Т. Гура (2015) та ін.), творчий (Шварп Н. (2016) та ін.), особистісний (Д. Леонтьєв (2014), В. Рябенко (2019) та ін.), людський (Г. Гузенко (2010), Н. Ничкало (2012) та ін.), кадровий (О. Арзамасова (2015 та ін.) тощо.

Розвитку потенціалу науково-педагогічних працівників присвячені наукові праці Н. Дівінської (2018), Н. Дяченко (2018), О. Жабенка (2018), С. Калашнікової (2013), В. Муромець (2018), І. Регейло (2018), Ю. Скиби (2018), Г. Чорнойван (2018), О. Ярошенко (2018) та ін.

Проте недостатня увага до проблеми розвитку науково-педагогічного потенціалу університетів, її теоретична не розробленість потребують ґрунтовного дослідження даного феномену. Оскільки визначення сутності та структури поняття «науково-педагогічний потенціал університету», мають важливе теоретичне та практичне значення для розроблення стратегії розвитку університету та проектування індивідуальної траєкторії розвитку потенціалу науково-педагогічних працівників задля підвищення рейтингу університету та якості надання послуг у сфері вищої освіти.

Мета статті: обґрунтувати сутність і структуру поняття «науково-педагогічний потенціал університету».

Завдання статті – здійснити дефініційний аналіз феномену «науково-педагогічний потенціал університету», виокремити структурні компоненти, схарактеризувати їх сутність.

Методи дослідження

Для досягнення мети та вирішення поставлених завдань використано комплекс методів наукового дослідження: теоретичний аналіз наукових джерел – для з'ясування доробку науковців з означеної теми дослідження; поняттєво-термінологічний аналіз – для визначення сутності структурних компонентів науково-педагогічного потенціалу університету; структурно-системний аналіз – для визначення структури та системи взаємопов'язаних елементів досліджуваного феномену.

Результати дослідження

Розуміння сутності поняття «науково-педагогічний потенціал університету» потребує аналізу його основних складових. Насамперед важливим для нашого дослідження є поняття «потенціал». У праці «Великий тлумачний словник сучасної української мови» (2005) вказуються такі тлумачення поняття «потенціал» – сукупність усіх наявних засобів, можливостей, продуктивних сил і т. ін., що можуть бути використані в якій-небудь галузі, ділянці, сфері. // Запас чого-небудь; резерв. // Приховані здатності, сили для якої-небудь діяльності, що можуть виявитися за певних умов.

У «Сучасному словнику іншомовних слів» (2000) потенціал визначається як сукупність наявних засобів, можливостей у певній галузі тощо. Тобто в обох визначеннях наголошується, що потенціал – це наявність тільки одного рівня зв'язків у вигляді прихованих можливостей, що не розкрили себе із різних причин.

О. Арзамасова (2015), К. Липовська (2017) зазначають, що потенціал відображає три рівні зв'язків і відносин. На думку О. Арзамасової (2015), «по-перше,...потенціал характеризує минуле і ... виступає як «ресурс». По-друге, відображає сьогодення і близький за значенням терміну «резерв». По-третє, спрямований на майбутнє, тобто постійно змінюється» (Арзамасова, 2015:104).

Проте, на нашу думку, науково-педагогічний потенціал університету представляє два рівні зв'язків, перший – це ресурси (здібності і зв'язки), які є результатом діяльності минулого та сьогодення, і, другий – можливості, тобто ті здібності і зв'язки, що постійно розвивається, формують нові здібності, якості, компетентності та характеристики тощо. включаючи елементи майбутнього розвитку.

У подальшому нами здійснено аналіз різних видів потенціалу поданих у наукових джерелах. Д. Леонтьев у праці «Личностный потенциал: структура и диагностика» (2014) розглядає особистісний потенціал як ...інтегральну системну характеристику індивідуально-психологічних особливостей особистості, яка здатна виходити зі стійких внутрішніх цінностей і орієнтирів здійснювати ефективну діяльність на тлі тиску мінливих зовнішніх умов.

С. Калашнікова та ін. у праці «Роль університету у розвитку лідерського потенціалу суспільства: концептуальні засади» (2014) пропонують таке визначення сутності «лідерського потенціалу – це соціально-психологічна характеристика особистості, що відбиває як ситуаційно обумовлену, так і незалежну від ситуації здатність індивіда до успішного здійснення лідерства» (с. 25).

Н. Шварп (2016) під творчим потенціалом педагога розуміє сукупність психічних процесів і властивостей особистості що реалізуються у процесі педагогічної творчості (с. 264).

Досліджуючи інтелектуальний потенціал, авторський колектив під керівництвом М. Долішнього, прийшли до висновку, що «...це інформація за своєю природою (сутністю), що втілена в матеріальному носії в результаті минулої творчої праці людини (спільноти), що має соціальну спрямованість» (Інтелектуальний потенціал..., 1999:4).

Л. Нождаком (2003) запропоноване наступне визначення інтелектуального потенціалу «... спроможність суспільства, окремих людських спільнот, особистостей (в іншій модальності – держави, регіону, будь-яких організаційних структур, працівників) творити, нагромаджувати та використовувати знання, проекти, ідеї, тобто різну семантичну інформацію як інтелектуальну власність для соціально-економічного, науково-технічного, морально-правового, духовно-культурного та іншого розвитку» (с. 8).

К. Липовська (2017) у праці «Інтелектуальний потенціал» у контексті управління суспільним розвитком: поняття та сутність» розглядає інтелектуальний потенціал «... як здатність інтелектуальної системи відповідно до рівня розвитку в більш-менш строгих просторово-часових межах реалізовувати можливості, що містяться в її наявних ресурсах, з метою задоволення як власних потреб, так і потреб соціальної системи, до якої вони належать як підсистема» (с. 26).

Здійснивши аналіз низки наукових праць щодо сутності інтелектуального потенціалу, С. Манів (2009), подає таке визначення інтелектуального потенціалу «...це вища система пізнавальних (розумових) здібностей індивіда, яка виявляється через – активне творче мислення; здатності швидко і легко набувати нові знання і вміння та спроможність людини: творити, нагромаджувати і використовувати, через призму високої духовності, знання, проекти, ідеї, інтелектуальну власність для свого (і не лише свого) розвитку – соціально-економічного, науково-технічного, духовно-культурного, морально-правового тощо» (с. 54-55).

R. Bar-On визначає емоційний потенціал як всі некогнітивні здібності, знання і компетентність, зокрема знання про емоції, розпізнавання емоцій в інших, управління власними емоціями та почуттями інших людей, що дають людині можливість ефективно здійснювати професійну діяльність (Цит. за Гацько, Смігунова, 2016:64). Аналізуючи емоційний компонент, К. Обухівський, наголошує, що «емоційна система розглядається як одна з основних регуляторних систем життєдіяльності. Вона полягає в здатності безпосередньо вгадувати емоційні стани інших людей і розпізнавати свої емоційні стосунки з ними. При цьому мова йде не тільки про орієнтацію в тому, що оточує людину в соціальному середовищі, а й про орієнтацію у власному внутрішньому світі» (Цит. за Андреевою, 2011:8).

Духовний потенціал, як зазначають В. Панок, Г. Рудь (2006) є інтегральним явищем, що визначається спрямованістю особистості на вищі духовні ідеали, цінності та смисли, зокрема, естетичні, гуманістичні, екологічні, пізнавальні, самовдосконалення та самореалізації (с. 28).

Е. Помиткін (2008) наголошує, що духовний потенціал «...це самоідентифікація особистості з власним ідеальним «Я», в ході якого людина підпорядковує свою біологічну та соціальну природу духовним ідеалам, цінностям та смислам, набуває духовного досвіду» (с. 3).

На основі аналізу наукових джерел встановлено, що основними сутнісними характеристиками різних видів потенціалу є інтелектуальний, емоційний та духовний компоненти. Інтелектуальний компонент – це спроможність розвивати, творити, нагромаджувати та використовувати знання, проекти, ідеї, інтелектуальну власність; емоційний – спроможність використовувати і розвивати індивідуальні та соціально-психологічні якості, характеристики; духовний – спрямованість на розвиток вищих духовних ідеалів, цінностей та смислів.

У подальшому нами здійснено аналіз поняття «науково-педагогічний потенціал». А. Печенюк (2013) під науково-педагогічним потенціалом «...розглядає кількісні та якісні характеристики науково-педагогічних працівників за категоріями осіб з науковими ступенями та вченими званнями, а також резерв зростання їх кількості внаслідок професійного розвитку, від результатів діяльності яких залежить конкурентоспроможність вищого навчального закладу на ринку освітніх послуг» (с. 22). Проте, ми вважаємо, що кваліфікаційний потенціал і кадровий резерв є лише фрагментом феномену «науково-педагогічного потенціалу», тому аналіз винятково за вказаними показниками не розкривають всю сутність досліджуваного явища.

Науково-педагогічний потенціал, як зазначає Г. Гузенко, «...можна розглядати як сукупну здатність до освоєння і накопичення знань, створення інтелектуальних продуктів та ефективного використання інформації» (Гузенко, 2010:31).

Досліджуючи концептуальний конструкт поняття «науково-педагогічний потенціал університету», О. Ярошенко, прийшла до висновку, що «...незважаючи на ... строкатість і різний об'єм, ... досліджуваного поняття. Він охоплює: кадровий потенціал університету, матеріально-технічні й інформаційні ресурси викладання, навчання і досліджень; мережу структурних підрозділів, що забезпечують підготовку здобувачів вищої освіти і дослідницьку діяльність науково-педагогічних працівників; освітні й управлінські інновації університету, обсяг і рівень наукових результатів та освітніх послуг; канали і механізми внутрішньої і зовнішньої комунікації, результати інтеграції у світовий освітньо-науковий простір; публікаційну активність суб'єктів освітнього процесу» (Ярошенко, 2020:11).

Поділяючи думку О. Ярошенко, вважаємо, що науково-педагогічний потенціал університету включає потенціал науково-освітнього середовища та потенціал науково-педагогічних працівників.

Науково-педагогічним потенціалом університету є сукупність інформаційних, інтелектуальних, нематеріальних ресурсів, умов і можливостей створених в університеті для продукування і накопичення суб'єктами освітнього процесу нових знань, ідей, технологій тощо, розвитку компетентностей, які використовуються в науково-освітній сфері та сприяють високій якості освітньої і наукової діяльності, підвищенню іміджу університету, його конкурентоспроможності на міжнародному рівні.

Потенціалом науково-освітнього середовища університету є сукупність інформаційних, інтелектуальних, нематеріальних ресурсів, умов і можливостей створених в університеті для продукування і накопичення суб'єктами освітнього процесу нових знань, розвитку компетентностей, інших продуктивних властивостей, які цілеспрямовано використовуються в науково-освітній сфері та сприяють високій якості освітньої і наукової діяльності.

Потенціалом науково-педагогічних працівників є сукупність накопичених ними знань, умінь, компетентностей та інших продуктивних властивостей, які необхідні для здійснення професійної (викладацької, наукової і управлінської) діяльності, та можуть бути розвинені під час формальної, неформальної та інформальної освіти для підвищення якості викладацької, наукової та управлінської діяльності.

Враховуючи вищезазначене у структурі науково-педагогічного потенціалу університету нами виокремлено потенціал науково-освітнього середовища університету, потенціал науково-педагогічних працівників, інтелектуальний, емоційний та духовний компоненти (рис.1). Розвиток інтелектуального, емоційного та духовного компонента має важливе значення як для професійного розвитку і кар'єрного зростання науково-педагогічних працівників, так і для підвищення іміджу та конкурентоспроможності університету.

Рис. 1 Структура науково-педагогічного потенціалу університету

Детальний аналіз компонентів і сутності науково-педагогічного потенціалу університету подано в табл.1.

Таблиця 1

Компоненти і сутність науково-педагогічного потенціалу університету

№ з/п	Компонент	Потенціал науково-освітнього середовища університету	Потенціал науково-педагогічних працівників
		Сутність	
1	Інтелектуальний	Знання та досвід науково-педагогічних працівників Наукова продукція Навчально-методичні розробки Права власності університету та його працівників на продукцію інтелектуальної праці Власне програмне, інформаційне та ін. забезпечення комп'ютерних інформаційних систем (ІС) Наукомісткі вироби та послуги, технології їх виробництва Міжнародна діяльність	Професійні знання, уміння, навички, компетентності Інтелектуальні, пізнавальні і креативні здібності Мислення, сприйняття, увага, пам'ять, уява тощо
2	Емоційний	Імідж університету Ділова репутація університету Соціально-психологічний клімат	Некогнітивні здібності Емоції Почуття Вольові якості Поведінкові якості
3	Духовний	Цінності університету Корпоративна культура	Смисли Цінності Ідеали

Подані у табл. 1 відомості свідчать, що спільними у структурі як потенціалу науково-освітнього середовища університету, так і потенціалу науково-педагогічних працівників є такі компоненти: інтелектуальний; емоційний і духовний. Водночас за своїми сутнісними характеристиками потенціал науково-освітнього середовища університету та потенціал науково-педагогічних працівників значно відрізняються.

Інтелектуальним потенціалом науково-освітнього середовища університету і науково-педагогічних працівників є інформаційні, інтелектуальні та нематеріальні активи.

Компонентами емоційного потенціалу науково-освітнього середовища університету є імідж університету, його ділова репутація, соціально-психологічний клімат в університеті. У той

час, як емоційним потенціалом науково-педагогічних працівників є неогнітивні здібності, знання про емоції, розпізнавання емоцій в інших, управління власними емоціями та почуттями інших людей. Тому розвиток у науково-педагогічних працівників вище зазначених компонентів емоційного потенціалу є важливими для ефективного здійснення професійної діяльності.

Духовний потенціал науково-освітнього середовища університету характеризується цінностями і корпоративною культурою яка існує в університеті. У той час, як духовний потенціал науково-педагогічних працівників характеризується їх рівнем свідомості, самосвідомості та вольової саморегуляції, відданості власному покликанню, життєвій місії, спрямованості на вищі духовні ідеали, смисли та цінності.

Висновки

Отже, на основі аналізу наукових джерел, нами обґрунтовано поняття «науково-педагогічний потенціал університету» – це сукупність інформаційних, інтелектуальних, нематеріальних ресурсів, умов і можливостей створених в університеті для продукування і накопичення суб'єктами нових знань, ідей, технологій, розвитку компетентностей та інших продуктивних властивостей, які використовуються в науково-освітній сфері та сприяють високій якості освітньої і наукової діяльності, підвищенню іміджу університету та його конкурентоспроможності на міжнародному рівні.

У структурі науково-педагогічного потенціалу університету виокремлено: потенціал науково-освітнього середовища університету та потенціал науково-педагогічних працівників, які характеризуються спільними компонентами, а саме: інтелектуальним; емоційним і духовним.

Науково-педагогічний потенціал університету не є сталою величиною, і його можна та необхідно постійно розвивати застосовуючи різні механізми та інструменти, зокрема такі як мотивування, стимулювання професійного розвитку науково-педагогічних працівників, створення умов для академічної мобільності, професійного розвитку і саморозвитку, поліпшення соціально-психологічного клімату в університеті, формування впевненості науково-педагогічного персоналу в майбутньому тощо.

Бібліографічні посилання

- Андреева, И. (2009). Концептуальное поле понятия «эмоциональный интеллект». *Вопросы психологии*, 4, 56-66.
- Андреева, И. (2011). *Эмоциональный интеллект как феномен современной психологии*. Новополюцк: ПГУ.
- Арзамасова, О. В. (2015). Дефініція «кадровий потенціал» : дослідження сутності. *Збірник наукових праць. Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського*. Миколаїв, МНУ, Вип. 4, 102-106.
- Гацько, А., & Смігунова, О. (2016). Емоційний інтелект як стратегічний важіль лідерства. *Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства імені Петра Василенка*, 177, 61-67.
<http://journals.uran.ua/index.php/wissn021/article/view/97816/93185>
- Гузенко, Г. (2010). Людський потенціал: сутність та пріоритетні напрямки розвитку в Україні. *Збірник наукових праць Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди. Економіка*, Вип. 10, 30-41. <http://surl.li/kapy>

- Гура, Т. (2015). Лідерський потенціал як важлива складова педагогічної культури викладача технічного університету. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*, Вип. 44 (97), 418-428.
- Дівінська, Н. (2018). Роль іншомовної компетентності у професійній діяльності науково-педагогічного працівника. *Історико-педагогічні студії : науковий часопис*. Київ : Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, Вип. 11–12, 43-45.
- Дяченко, Н. (2018). Професійний розвиток молодих викладачів – шлях до досконалості (досвід Австралії). *Молодий вчений*, 8, 138-141.
- Жабенко, О. (2018). Професійний розвиток науково-педагогічних працівників у галузевих університетах України. *Молодий вчений*, 8 (60), 143-149.
- Ілляшенко, С. (2011). Інтелектуальний капітал ВНЗ як запорука його інноваційного розвитку: сутність, структура, підходи до оцінки. *Маркетинг і менеджмент інновацій*, 1, 145-154.
- Долішній, М. (ред.). (1999). *Інтелектуальний потенціал та науково технічна політика*. Львів: ІРД НАН України.
- Калашнікова, С. (2013). Професійний розвиток керівників вищих навчальних закладів: аналіз провідного зарубіжного досвіду. *Проблеми освіти*, 74, Ч. 1, 11-22.
- Калашнікова, С. (ред.). (2014). Роль університету у розвитку лідерського потенціалу суспільства: концептуальні засади. Київ: ДП «НВЦ «Пріоритети», 2014. <http://academy.gov.ua/pages/dop/34/files/bb03530c-327a-4a6e-90ed-de8843b1c40e.pdf>
- Леонтьев, Д. (2014). *Личностный потенциал: структура и диагностика*. М. Смысл. <https://www.vbudushee.ru/upload/iblock/399/399c29c8ed713a65e1f7a9701f4a594b.pdf>
- Липовська, К. (2017). «Інтелектуальний потенціал» у контексті управління суспільним розвитком: поняття та сутність. *Державне управління та місцеве самоврядування*, Вип.4 (35), 21- 27. [http://www.dridu.dp.ua/vidavnictvo/2017/2017_04\(35\)/5.pdf](http://www.dridu.dp.ua/vidavnictvo/2017/2017_04(35)/5.pdf)
- Манів, С. (2009). Інтелектуальний потенціал : його суть та складові. *Економіка та держава*, 6, 51- 55. http://www.economy.in.ua/pdf/6_2009/16.pdf
- Муромець, В. (2018). Опис програми розвитку загальних компетентностей здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету імені Т.Г. Шевченка. Серія «Педагогічні науки»*, 45, 134-147.
- Ничкало, Н. (2012). Розвиток людського капіталу – стратегічне завдання професійної освіти. *Педагогічна і психологічна наука в Україні: зб.наук. пр. В.5 т. Т.4 Професійна освіта і освіта дорослих*. К.: Педагогічна думка, 27-43.
- Нождак, Л. (2003). Демографічні та соціально економічні чинники формування і використання інтелектуального потенціалу за ринкових перетворень. *Автореф. дис. ...канд.екон.наук: НАН України. Ін т регіон. дослідж.* Л., 20.
- Панок, В., & Рудь, Г. (2006). *Психологія життєвого шляху особистості : монографія*. К. : Ніка-Центр.
- Печенюк, А. (2013). Науково-педагогічний потенціал вищої освіти України: тенденції формування та ефективності використання. *Професійна орієнтація та підготовка кадрів. Україна: аспекти праці*, 4, 22-27. http://nbuv.gov.ua/UJRN/Uap_2013_4_6
- Помиткін, Е. (2008). Психологічні механізми духовного розвитку професіонала: сутність та діагностика. 1-10. <https://lib.iitta.gov.ua/5891/1/3.pdf>
- Пустовіт, Л., Скопненко, О., Сютя, Г., & Цимбалюк, Т. (2000). *Сучасний словник іншомовних слів*. К.: Довіра.

- Регейло, І. (2018). Фундаментальні цінності Європейського простору вищої освіти (2010–2018 рр.): пріоритетні орієнтири діяльності науково-педагогічних працівників. *Педагогічний процес: теорія і практика*, 4 (63), 7-17.
- Рябченко, В. (2019). Розвиток особистісного потенціалу академічного персоналу і здобувачів вищої освіти як інтегрований критерій результативності та ефективності університетського управління. *Міжнародний науковий журнал «Університети і лідерство»*. 1(7). 65-88. DOI: <https://doi.org/10.31874/520-6702-2019-7-1-65-88>
- Скиба, Ю. (2018). Досвід розроблення професійних стандартів науково-педагогічних працівників закладів вищої освіти Великої Британії. *Освітнологічний дискурс*, 3–4 (22–23), 283-298. <https://od.kubg.edu.ua/index.php/%20journal/article/view/547>
- Стратегія розвитку вищої освіти в Україні на 2021-2031 роки. (2020). К. <https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2020/09/25/rozvitku-vishchoi-osviti-v-ukraini-02-10-2020.pdf>
- Чорнойван, Г. (2018). Досвід вітчизняних закладів вищої освіти щодо створення умов кар'єрного зростання науково-педагогічних працівників. *Актуальні питання підготовки майбутнього вчителя хімії: теорія і практика: зб. наук. праць*. Вінниця : ТОВ «Нілан-ЛТД», Вип. 5, 55-58.
- Шварп, Н. (2016). Розвиток творчого потенціалу майбутніх викладачів вищих навчальних закладів засобами тренінгового навчання. *Педагогіка та психологія: зб. наук. пр.* Харків, Вип. 53, 264-274.
- Ярошенко, О. (2020). Науково-педагогічний потенціал університету як предмет наукового дискурсу. *Неперервна професійна освіта: теорія і практика. Серія Педагогічні науки*, Вип.2 (63), 7-13.
- Ярошенко, О. (2018). Дослідницька компетентність науково-педагогічного працівника і її розвиток в умовах інтеграції вищої освіти і науки. *Проблеми освіти : збірник наукових праць*. Вінниця : ТОВ «Нілан – ЛТД», Вип. 88, Ч. 2, 339-347.
- Understanding corporate value: managing and reporting intellectual capital. Cranfield university. (2003). https://www.cimaglobal.com/Documents/ImportedDocuments/tech_techrep_understanding_corporate_value_2003.pdf

References

- Andreeva, I. (2009). *Kontseptualnoe pole ponyatiya «emotsionalnyiy intellekt»* [Conceptual field of the concept of «emotional intelligence»]. *Voprosyi psihologii*, 4, 56-66. (In Russian).
- Andreeva, I. (2011). *Emotsionalnyiy intellekt kak fenomen sovremennoy psihologii* [Emotional intelligence as a phenomenon of modern psychology]. Novopolotsk: PGU. (In Russian).
- Arzamasova, O. V. (2015). *Definitsiia «kadrovyy potentsial» : doslidzhennia sutnosti* [Definition of «human resources»: a study of the essence]. *Zbirnyk naukovykh prats. Mykolaivskyi natsionalnyi universytet imeni V. O. Sukhomlynskoho*. Mykolaiv, MNU, Vyp. 4, 102-106. (In Ukrainian).
- Hatsko, A., & Smihunova, O. (2016). *Emotsiinyi intelekt yak stratehichnyi vazhil liderstva* [Emotional intelligence as a strategic lever of leadership]. *Visnyk Kharkivskoho natsionalnoho tekhnichnoho universytetu silskoho hospodarstva imeni Petra Vasylenka*, 177, 61-67. <http://journals.uran.ua/index.php/wissn021/article/view/97816/93185> (In Ukrainian).

- Huzenko, H. (2010). Liudskyi potentsial: sutnist ta priorytetni napriamky rozvytku v Ukraini. [Human potential: essence and priority directions of development in Ukraine] Zbirnyk naukovykh prats Kharkivskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni H. S. Skovorody. Ekonomika, Vyp. 10, 30-41. <http://surl.li/kapy> (In Ukrainian).
- Hura, T. (2015). Liderskyi potentsial yak vazhlyva skladova pedahohichnoi kultury vykladacha tekhnichnoho universytetu [Human potential: essence and priority directions of development in Ukraine]. *Pedahohika formuvannia tvorchoi osobystosti u vyshchii i zahalnoosvitnii shkolakh*, Vyp. 44 (97), 418-428. (In Ukrainian).
- Divinska, N. (2018). Rol inshomovnoi kompetentnosti u profesiinii diialnosti nauково-pedahohichnoho pratsivnyka [The role of foreign language competence in the professional activity of a research and pedagogical worker]. *Istoryko-pedahohichni studii : naukovyi chasopys*. Kyiv : Vyd-vo NPU imeni M.P. Drahomanova, Vyp. 11–12, 43-45. (In Ukrainian).
- Diachenko, N. (2018). Profesiinyi rozvytok molodykh vykladachiv – shliakh do doskonalosti (dosvid Avstralii) [Professional development of young teachers - the path to excellence (Australian experience)]. *Molodyi vchenyi*, 8, 138-141. (In Ukrainian).
- Zhabenko, O. (2018). Profesiinyi rozvytok nauково-pedahohichnykh pratsivnykiv u haluzevykh universytetakh Ukrainy [Professional development of academic and pedagogical workers in branch universities of Ukraine]. *Molodyi vchenyi*, 8 (60), 143-149. (In Ukrainian).
- Illiashenko, S. (2011). Intelktualnyi kapital VNZ yak zaporuka yoho innovatsiinoho rozvytku: sutnist, struktura, pidkhody do otsinky [Intellectual capital of the HEI as a guarantee of its innovative development: essence, structure, approaches to evaluation]. *Marketynh i menedzhment innovatsii*, 1, 145-154. (In Ukrainian).
- Dolishnii, M. (red.). (1999). *Intelktualnyi potentsial ta nauково tekhnichna polityka [Intellectual potential and scientific and technical policy]*. Lviv: IRD NAN Ukrainy. (In Ukrainian).
- Kalashnikova, S. (2013). Profesiinyi rozvytok kerivnykiv vyshchykh navchalnykh zakladiv: analiz providnoho zarubizhnoho dosvidu [Professional development of heads of higher educational institutions: analysis of leading foreign experience]. *Problemy osvity*, 74, Ch. 1, 11-22. (In Ukrainian).
- Kalashnikova, S. (red.). (2014). *Rol universytetu u rozvytku liderskoho potentsialu suspilstva: kontseptualni zasady [The role of the university in the development of leadership potential of society: conceptual principles]*. Kyiv: DP «NVTs «Priorytety», 2014. <http://academy.gov.ua/pages/dop/34/files/bb03530c-327a-4a6e-90ed-de8843b1c40e.pdf> (In Ukrainian).
- Leontev, D. (2014). *Lichnostnyi potentsial: struktura i diagnostika [Personal potential: structure and diagnosis]*. M. Smysl. <https://www.vbudushee.ru/upload/iblock/399/399c29c8ed713a65e1f7a9701f4a594b.pdf> (In Russian).
- Lypovska, K. (2017). «Intelktualnyi potentsial» u konteksti upravlinnia suspilnym rozvytkom: poniattia ta sutnist [«Intellectual potential» in the context of social development management: concept and essence]. *Derzhavne upravlinnia ta mistseve samovriaduvannia*, Vyp.4 (35), 21- 27. [http://www.dridu.dp.ua/vidavnictvo/2017/2017_04\(35\)/5.pdf](http://www.dridu.dp.ua/vidavnictvo/2017/2017_04(35)/5.pdf) (In Ukrainian).
- Maniv, S. (2009). Intelktualnyi potentsial : yoho sut ta skladovi [Intellectual potential: its essence and components]. *Ekonomika ta derzhava*, 6, 51-55. http://www.economy.in.ua/pdf/6_2009/16.pdf (In Ukrainian).

- Muromets, V. (2018). Opys prohramy rozvytku zahalnykh kompetentnosti zdobuvachiv tretoho (osvitno-naukovoho) rivnia vyshchoi osvity [Description of the program for the development of general competencies of applicants for the third (educational and scientific) level of higher education]. *Visnyk Chernihivskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni T.H. Shevchenka. Seriya «Pedahohichni nauky»*, 45, 134-147. (In Ukrainian).
- Nychkalo, N. (2012). Rozvytok liudskoho kapitalu – stratehichne zavdannia profesiinoi osvity [Human capital development is a strategic task of vocational education]. *Pedahohichna i psykholohichna nauka v Ukraini: zb.nauk. pr. V.5 t. T.4 Profesiina osvita i osvita doroslykh*. K.: Pedahohichna dumka, 27-43. (In Ukrainian).
- Nozhdak, L. (2003). Demografichni ta sotsialno ekonomichni chynnyky formuvannia i vykorystannia intelektualnogo potentsialu za rynkovykh peretvoren [Demographic and socio-economic factors of formation and use of intellectual potential in market transformations]. *Avtooref. dys. ...kand.ekon.nauk*: NAN Ukrainy. In t rehion. doslidzh. L., 20. (In Ukrainian).
- Panok, V., & Rud, H. (2006). *Psykhologhiia zhyttievoho shliakhu osobystosti : monohrafiia [Psychology of the life path of the individual: a monograph]*. K. : Nika-Tsentr. (In Ukrainian).
- Pecheniuk, A. (2013). Naukovo-pedahohichniy potentsial vyshchoi osvity Ukrainy: tendentsii formuvannia ta efektyvnosti vykorystannia [Scientific and pedagogical potential of higher education in Ukraine: trends in the formation and efficiency of use]. *Profesiina oriiantatsiia ta pidhotovka kadriv. Ukraina: aspekty pratsi*, 4, 22-27. http://nbuv.gov.ua/UJRN/Uap_2013_4_6 (In Ukrainian).
- Pomytkin, E. (2008). Psykhologichni mekhanizmy dukhovnoho rozvytku profesionala: sutnist ta diahnostyka [Psychological mechanisms of spiritual development of a professional: essence and diagnostics]. 1-10. <https://lib.iitta.gov.ua/5891/1/3.pdf> (In Ukrainian).
- Pustovit, L., Skopnenko, O., Siuta, H., & Tsymbaliuk, T. (2000). *Suchasnyi slovnyk inshomovnykh sliv [Modern dictionary of foreign words]*. K.: Dovira. (In Ukrainian).
- Reheilo, I. (2018). Fundamentalni tsinnosti Yevropeiskoho prostoru vyshchoi osvity (2010–2018 rr.): priorytetni oriientyry diialnosti naukovo-pedahohichnykh pratsivnykiv [Fundamental values of the European Higher Education Area (2010–2018): priority guidelines for academic and teaching staff]. *Pedahohichniy protses: teoriia i praktyka*, 4 (63), 7-17. (In Ukrainian).
- Riabchenko, V. (2019). Rozvytok osobystisnoho potentsialu akademichnoho personalu i zdobuvachiv vyshchoi osvity yak intehrovanyi kryterii rezultatyvnosti ta efektyvnosti universytetskoho upravlinnia [Developing the personal potential of academic staff and higher education applicants as an integrated criterion for the performance and effectiveness of university management]. *Mizhnarodnyi naukovyi zhurnal «Universytety i liderstvo»*. 1(7). 65-88. DOI: <https://doi.org/10.31874/520-6702-2019-7-1-65-88> (In Ukrainian).
- Skyba, Yu. (2018). Dosvid rozroblennia profesiinykh standartiv naukovo-pedahohichnykh pratsivnykiv zakladiv vyshchoi osvity Velykoi Brytanii [Experience in developing professional standards for academic and teaching staff in higher education institutions in the UK]. *Osvitolohichniy dyskurs*, 3–4 (22–23), 283-298. <https://od.kubg.edu.ua/index.php/%20journal/article/view/547> (In Ukrainian).
- Stratehiia rozvytku vyshchoi osvity v Ukraini na 2021-2031 roky [Higher Education Development Strategy In Ukraine In 2021-2031]. (2020). K. <https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2020/09/25/rozvitku-vishchoi-osviti-v-ukraini-02-10-2020.pdf> (In Ukrainian).

- Chornoivan, H. (2018). Dosvid vitchyznianskykh zakladiv vyshchoi osvity shchodo stvorennia umov kariernoho zrostantia naukovo-pedahohichnykh pratsivnykiv [The experience of the national higher education institutions in creating conditions for career growth of research and teaching staff]. *Aktualni pytannia pidhotovky maibutnoho vchytelia khimii: teoriia i praktyka: zb. nauk. prats.* Vinnytsia : TOV «Nilan-LTD», Vyp. 5, 55-58. (In Ukrainian).
- Shvarp, N. (2016). Rozvytok tvorchoho potentsialu maibutnikh vykladachiv vyshchykh navchalnykh zakladiv zasobamy treninhovoho navchannia [Development of creative potential of future teachers of higher educational institutions by training]. *Pedahohika ta psykholohiia: zb. nauk. pr.* Kharkiv, Vyp. 53, 264-274. (In Ukrainian).
- Yaroshenko, O. (2020). Naukovo-pedahohichniy potentsial universytetu yak predmet naukovooho dyskursu [Academic and teaching potential of the university as a subject of scientific discourse]. *Neperervna profesiina osvita: teoriia i praktyka. Seriia Pedahohichni nauky*, Vyp.2 (63), 7-13. (In Ukrainian).
- Yaroshenko, O. (2018). Doslidnytska kompetentnist naukovo-pedahohichnoho pratsivnyka i yii rozvytok v umovakh intehtratsii vyshchoi osvity i nauky [Research competence of the academic and teaching worker and its development in the conditions of integration of higher education and science]. *Problemy osvity : zbirnyk naukovykh prats.* Vinnytsia : TOV «Nilan – LTD», Vyp. 88, Ch. 2, 339-347. (In Ukrainian).
- Understanding corporate value: managing and reporting intellectual capital. Cranfield university. (2003).
https://www.cimaglobal.com/Documents/ImportedDocuments/tech_techrep_understanding_corporate_value_2003.pdf

Skyba Yurii

The scientific and pedagogical potential of the university: essence and structure

The article provides a theoretical underpinning for the concepts of «academic and teaching potential of the university», «potential of the academic and teaching environment of the university» and «potential of academic and teaching workers». The academic and teaching potential of the university is a set of informational, intellectual and intangible resources, conditions and opportunities established at the university for the production and accumulation of new knowledge, ideas, technologies, competencies and other productive properties that contribute to high quality of education, research and management, the image of the university and its competitiveness at the international level.

The potential of the academic and teaching environment of the university is a set of informational, intellectual, intangible resources, conditions and opportunities created at the university for production and accumulation of new knowledge, development of competencies and other productive properties that are purposefully used in scientific and educational sphere and contribute to high quality of educational, scientific and managerial activities.

The potential of academic and teaching staff is a set of accumulated knowledge, competencies and other productive properties that are necessary for professional (teaching, research and management) activities, and can be developed during formal, non-formal and informal education to improve the quality of teaching, research and management activities.

The structure of academic and teaching potential of the university in which intellectual, emotional and spiritual components are specified is given.

Key words: spiritual component, emotional component, intellectual component, academic and teaching potential of the university, potential of the academic and teaching environment of the university, potential of academic and teaching workers, structure, essence.

Інформація про автора:

Скиба Юрій

- Доктор педагогічних наук, доцент
- Україна
- Інститут вищої освіти НАПН України, завідувач відділу інтеграції вищої освіти і науки
- ORCID iD 0000-0003-2238-8272
- E-mail: y. skyba@ihed.org.ua

Skyba Yurii

- Doctor of Sciences (Dr. Hab.) in Education, Associate Professor
- Doctor of Pedagogical Sciences, Associate Professor
- Ukraine
  - Institute of Higher Education of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine
  - Head of the Department of integration of higher education and science